

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH
I ZARZĄDZANIA

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania

Nidhal Jasm Mohammed Ali

AUTOREFERAT ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

**JAKOŚĆ INFORMACJI O ZYSKACH
BANKÓW KOMERCYJNYCH W IRAKU**

Promotor

dr hab. Tomasz Bernat, prof. US

Promotor pomocniczy

dr Przemysław Mućko

Recenzenci:

dr hab. Agnieszka Alińska, prof. SGH

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

dr hab. Bartłomiej Nita, prof.UEW

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

SZCZECIN 2017

Jakość informacji o zyskach banków komercyjnych w Iraku

Jakość informacji o zyskach stała się bardzo ważnym problemem w obszarze rachunkowości w ostatnich latach, szczególnie po bankructwach dużych przedsiębiorstw w Stanach Zjednoczonych w czasie kryzysu finansowego. Wartość akcji tych spółek spadła znacznie po ujawnieniu istnienia niepewności co do ich wyników finansowych w kwartalnych raportach finansowych.

Koncepcja jakości zysków ma zasadnicze znaczenie w rachunkowości i finansach. Jest to jedna z najważniejszych cech systemu sprawozdawczości finansowej. Przyjmuje się bowiem, że wysokiej jakości zyski sprzyjają efektywności rynku kapitałowego. Dlatego inwestorzy i inni użytkownicy powinni być zainteresowani pozyskaniem wysokiej jakości informacji o zyskach. W literaturze podkreśla się, że jakość zysków jest ważna z uwagi na szerokie zastosowanie terminu „zyski” w umowach i przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

Jakość zysków jest stosowana w licznych badaniach empirycznych do przedstawienia trendów, do oceny zmian standardów rachunkowości i podobnych czynników instytucjonalnych, takich jak organy egzekwowania prawa i ładu korporacyjnego, do analiz porównawczych systemów sprawozdawczości finansowej w różnych krajach oraz do badania wpływu jakości zysków na koszt kapitału. Z tego powodu organy regulujące rachunkowość dążą do opracowania standardów rachunkowości, które poprawią jakość zysków, a wiele niedawnych zmian w zakresie audytu, ładu korporacyjnego i egzekwowania prawa bilansowego miało podobny cel. Co zaskakujące, mimo wielu podjętych prób doprecyzowania zagadnienia jakości zysków i budowy podstaw teoretycznych, pojęcie to nie jest w dalszym ciągu ostatecznie zdefiniowane. Istnieją bowiem poważne rozbieżności w jego definiowaniu i sposobie pomiaru.

Lista parametrów, które mogą służyć jako miary jakości zysków, jest w literaturze długa: trwałość zysków, przewidywalność, asymetryczność rozpoznawania strat, różne mierniki osiągnięcia wartości odniesienia (benchmarku), stopień wygładzania zysków, wielkość rozliczeń memoriałowych (międzyokresowych), wielkość rozliczeń powodujących wzrost zysków, bezwzględna wartość uznaniowych lub ponadprzeciętnych rozliczeń memoriałowych oraz stopień wpływu rozliczeń memoriałowych na przepływy pieniężne.

Z powyższych powodów problem jakości zysków jest ważny i warty podjęcia badań opisanych w rozprawie doktorskiej. Rozległe rozważania dotyczące tego zagadnienia zostały

przeprowadzone na rynkach rozwiniętych, a tylko niewielka część dotyczy krajów rozwijających się. Niniejsze opracowanie ma na celu wypełnienie tej luki i podjęcie tego tematu w odniesieniu do Iraku jako jednego z krajów rozwijających się, na przykładzie irackich banków komercyjnych notowanych na giełdzie w Bagdadzie.

Ponadto, jest to pierwsze badanie tego zagadnienia w Iraku. Niespójność wyników wcześniejszych badań na rynkach rozwiniętych oraz specyfika irackiej giełdy stwarza szczególną okazję do oceny jakości zysków w Iraku. W niniejszej rozprawie podjęto próbę oceny jakości informacji o zyskach, a także ustalenia, czy przyjęcie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) poprawi jakość informacji o zyskach w Iraku jako gospodarce wschodzącej. Podkreślić należy, że badaniu poddano banki komercyjne, które były przeważnie wykluczane we wcześniejszych pracach na ten temat.

Głównym celem rozprawy jest ocena jakości informacji o zyskach banków komercyjnych w Iraku.

Autorka proponuje rozszerzone podejście do zagadnienia jakości zysków, wyróżniając jakość zysków i jakość informacji o zyskach. Jakość informacji o zyskach obejmuje dwa aspekty: jakość zysków oraz jakość pozostałych informacji o zyskach.

Do oceny jakości zysków wykorzystano modele predykcyjne przepływów pieniężnych opracowane przez Bartha, Crama i Nelsona (2001) i wykorzystywane przez Ebaida (2011) w celu zbadania wartości prognostycznych zysków i bieżących przepływów pieniężnych przy prognozowaniu przyszłych przepływów pieniężnych.

Do oceny jakości pozostałych informacji o zyskach, w ich szerszym ujęciu, wykorzystano ogólną analizę treści sprawozdań finansowych ukierunkowaną na prezentację i ujawnianie informacji oraz ich porównanie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) jako kryterium odniesienia. W szczególnym stopniu skoncentrowano się na instrumentach finansowych ujawnianych w sprawozdaniach finansowych banków komercyjnych.

Cele pomocnicze:

1. Wskazanie głównych czynników wpływających na jakość zysków w Iraku.
2. Ocena jakości regulacji rachunkowości w Iraku przez ich porównanie z MSSF.
3. Ocena jakości zysków irackich banków metodą analizy treści sprawozdań finansowych 15 banków na przestrzeni 10 lat.

4. Oszacowanie zysków banków po wdrożeniu MSSF.
5. Ocena obecnej jakości zysków 15 banków metodą porównania wartości prognostycznych przepływów pieniężnych, zysków i rozliczeń memoriałowych.
6. Ocena jakości zysków skorygowanych do MSSF.

Dotychczasowy dorobek literatury w zakresie badań porównawczych wartości prognostycznych zysków i przepływów pieniężnych przy przewidywaniu przyszłych przepływów pieniężnych jest olbrzymi na rozwiniętych rynkach (np. Stanach Zjednoczonych i Europie). Istnieje poważna luka w wiedzy na ten temat w odniesieniu do rynków wschodzących, takich jak Irak. Wyniki wcześniejszych badań na rynkach rozwiniętych nie są spójne, a iracka giełda papierów wartościowych posiada szczególną specyfikę, dlatego powstała wyjątkowa możliwość zbadania zdolności predykcyjnych bieżących przepływów pieniężnych oraz zysków (i ich elementów) przy prognozowaniu przepływów pieniężnych kolejnego roku.

W związku z powyższym **pierwsza hipoteza tej rozprawy jest następująca: zyski stanowią lepszą zmienną objaśniającą przyszłe przepływy pieniężne z działalności operacyjnej niż bieżące przepływy pieniężne** (w Iraku, na podstawie próby banków komercyjnych).

W przeprowadzonym badaniu hipoteza nie została potwierdzona. Wskazuje to na wpływ czynników środowiskowych na jakość zysków w próbie badawczej.

Wyniki te mogą potwierdzać zatem wyższość przepływów pieniężnych jako miary dokonań przedsiębiorstw w Iraku.

Wyniki te odzwierciedlają szczególną sytuację w Iraku, a w szczególności wpływ czynnika niestabilności w kraju na rachunkowość. W wyniku wojny nastąpiły przymusowe migracje, nie tylko ludności Iraku, ale również banki przeniosły swoje siedziby z powodu ataków terrorystycznych. W rezultacie ludzie preferują gotówkę od zysku. Zgodnie z tymi wynikami rachunkowość kasowa jest nadal ważna, szczególnie na rynkach wschodzących.

Przyjmuje się, że jakość MSSF jest wyższa niż jakość większości krajowych standardów rachunkowości. W większości badań nad wpływem przyjęcia MSSF zakłada się, że kraje, w których są stosowane MSSF, czerpią korzyści z ich przyjęcia. Również wiele badań nad wpływem przyjęcia i egzekwowania MSSF często zakłada, że wszystkie państwa przyjmujące MSSF będą czerpać korzyści z przyjęcia MSSF, a egzekwowanie tych przepisów zapewni poprawę jakości informacji księgowej.

Druga hipoteza tej rozprawy jest następująca: **jakość informacji o zyskach irackich banków komercyjnych będzie wyższa po wdrożeniu MSSF.**

Do zrealizowania celów i zweryfikowania hipotez przeprowadzono ocenę jakości zysków przed i po dostosowaniu ich do MSSF. Umożliwiło to oszacowanie potencjalnego wpływu MSSF na jakość zysków banków komercyjnych w Iraku.

Głównym problemem w procesie badawczym było to, że autorka nie posiadała sprawozdań finansowych zgodnych z MSSF, a uzyskanie takich danych było niemożliwe, ponieważ żaden z banków w Iraku nie stosował MSSF. Z tego powodu autorka dokonała własnego oszacowania wybranych pozycji sprawozdania finansowego (w tym zysków netto) po wdrożeniu MSSF. Autorka dokonała korekt tylko wtedy, gdy odpowiednie dane były dostępne w informacji dodatkowej do sprawozdań finansowych.

Jednym z najbardziej istotnych czynników kształtujących jakość informacji o zyskach są regulacje rachunkowości, w szczególności MSSF. Coraz ważniejszym staje się zrozumienie wpływu MSSF na jakość zysków. Niektóre badania wykazują bowiem, że przyjęcie MSSF poprawia jakość informacji o zyskach, a w innych podkreśla się brak takiego związku.

Na przykład Ta (2014) potwierdziła poprawę jakości zysków w kanadyjskich przedsiębiorstwach po wdrożeniu MSSF.

Według Bestena, Georgakopoulou, Vasileiou i Ereiotisa (2015) analiza różnic regresji wykazała na podstawie dyskrecjonalnych rozliczeń memoriałowych, że nie ma statystycznej różnicy między okresem poprzedzającym przyjęcie MSSF a okresem po ich wdrożeniu. Dlatego też jakość zysków pozostaje taka sama.

W niektórych badaniach wprowadzono także dodatkowe zmienne w celu wykazania korzyści związanych z czynnikiem egzekwowania regulacji rachunkowości. Badania nad wpływem przyjęcia i egzekwowania MSSF często zakładają, że wszystkie kraje przyjmujące MSSF osiągają korzyści z ich przyjęcia i stosowania oraz po przyjęciu MSSF poprawia się jakość informacji pozyskiwanych z rachunkowości (Barth, Landsman i Lang 2007; Houque, Ziji i Dunstan 2010; Hoque, 2012).

Niektóre badania bezpośrednio odnoszą się do wpływu przyjęcia MSSF na jakość zysków w gospodarkach wschodzących (np. Outa 2011), jednak ich wyniki są zróżnicowane. Wskazują one na wady w otoczeniu gospodarczym, które utrudniają osiągnięcie pozytywnych skutków wprowadzenia MSSF. Lin i inni (2012) stwierdzili, że następuje poprawa jakości zysków po wprowadzeniu zmian zbliżających regulacje rachunkowości do MSSF. Qu i pozostali (2012) wykazali, że po przyjęciu MSSF inwestorzy częściej korzystali z informacji o zyskach przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Bilgici Cemal (2013) zaobserwowali

wzrost korelacji zysków i wartości księgowej aktywów netto z ich wyceną rynkową po przyjęciu MSSF. Natomiast Ames (2013) wykazał, że jakość zysków nie uległa istotnej poprawie po przyjęciu MSSF. Odkrył jednak, że korelacja wyceny rynkowej spółek i wyceny bilansowej głównych pozycji majątku zmieniła się po przyjęciu MSSF. Badania Chebaane i Othman (2014) wskazują, że wartość wskaźnika EPS oraz wskaźnika wartości księgowej aktywów netto na 1 akcję jest pozytywnie skorelowana z przyjęciem MSSF. Wyniki Umobonga i Akani (2015) wskazują na spadek jakości informacji księgowej mierzonej stopniem zarządzania zyskami, korelacją zysków z wyceną rynkową akcji oraz terminowością rozpoznawania strat. W okresie po przyjęciu MSSF zyski są mniej skorelowane z rynkiem oraz później uwzględniają straty w porównaniu do okresu poprzedzającego zmianę.

W rozprawie druga hipoteza została również sfalsyfikowana. Na takie wyniki wpływ mają przede wszystkim czynniki środowiska rachunkowości. Wśród wielu innych, na jakość zysków w Iraku znaczący wpływ ma otoczenie kulturowe, głównie z powodu dużej niestabilności kraju oraz występowania sytuacji zagrażających życiu ludzi, a przecież bezpieczeństwo jest jedną z najbardziej podstawowych potrzeb człowieka. Powoduje to duży stopień kolektywizmu i unikania niepewności w zachowaniach społecznych, czego konsekwencją jest rachunkowość konserwatywna oraz zachowująca duży stopień poufności. Niestabilność wzmacnia konserwatywne podejście i dążenie do zachowania poufności informacji. Z tych powodów ograniczenie zmian do wdrożenia MSSF nie spowoduje pozytywnych zmian w rachunkowości, w szczególności nie zwiększy jakości zysków banków komercyjnych w Iraku, ponieważ duży stopień poufności oraz konserwatyzmu ma negatywny wpływ na jakość zysków.

Iracki rynek kapitałowy jest relatywnie młody, a ustalane na nim ceny nie mogą stanowić podstawy do wiarygodnego ustalenia wartości godziwej. Duży wpływ na rachunkowość miały doświadczenia z autokratycznym systemem rządów oraz centralnym planowaniem w gospodarce trwające do 2003 roku. W Iraku wciąż dominuje raczej centralny i zunifikowany model rachunkowości, czego efektem jest niska pozycja zawodowa księgowych. Istnieje w Iraku stowarzyszenie księgowych, ale nie ma ono dużego znaczenia, ponieważ większy jest wpływ przepisów prawa i regulacji banku centralnego na rachunkowość.

Pozycja zawodu księgowego jest czynnikiem kształtującym model rachunkowości. W krajach, w których pozycja księgowych jest wyższa, dominuje rachunkowość otwarta oraz korzystająca w większym stopniu z wartości szacunkowych.

Struktura rozprawy

Spis treści

Wstęp

Rozdział 1: Cechy jakościowe informacji o zyskach

- 1.1. Koncepcja zysków i podejścia do ich pomiaru.
- 1.2. Jakość zysków księgowych.
- 1.3. Cechy jakościowe informacji finansowej według ram koncepcyjnych rachunkowości.
- 1.4. Przegląd metod pomiaru jakości informacji o zyskach.
- 1.5. Czynniki wpływające na jakość zysków.

Rozdział 2: System bankowy w Iraku i czynniki jego rozwoju

- 2.1. System finansowy w Iraku.
- 2.2. System bankowy w Iraku.
- 2.3. Czynniki rozwoju systemu bankowego w Iraku.
- 2.4. Konwencjonalne krajowe banki komercyjne.

Rozdział 3: Analiza uregulowań w zakresie rachunkowości finansowej w Iraku

- 3.1. Elementy otoczenia mające wpływ na rachunkowość w Iraku.
- 3.2. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej jako podstawa harmonizacji i standaryzacji rachunkowości finansowej.
- 3.3. Zakres i struktura regulacji rachunkowości finansowej w Iraku.
- 3.4. Analiza porównawcza zasad pomiaru najważniejszych elementów aktywów i pasywów banków.

Rozdział 4: Wpływ ujawnień na jakość informacji o zyskach banków komercyjnych w Iraku.

- 4.1. Prezentacja informacji w rachunku zysków i strat i jej wpływ na jakość zysków.
- 4.2. Prezentacja informacji w bilansie i jej wpływ na jakość zysków.
- 4.3. Prezentacja informacji w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych i jej wpływ na jakość zysków.
- 4.4. Ujawnienia w notach do sprawozdania finansowego i ich wpływ na jakość zysków.
- 4.5. Podsumowanie i wnioski.

Rozdział 5: Pomiar jakości zysków banków komercyjnych w Iraku.

- 5.1. Zdolność prognostyczna zysków i przepływów pieniężnych w Iraku.
- 5.2. Wpływ Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej na jakość zysków w Iraku.

5.3. Omówienie wyników.

Wnioski ogólne

Oryginalny wkład/wartość rozprawy.

Streszczenie w języku polskim.

Spis wykresów.

Spis tabel.

Bibliografia.

Niniejsza rozprawa jest podzielona na pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem i zakończonych wnioskami. We wstępie wykazano wagę podjętych badań oraz zdefiniowano cele i problemy badawcze. Ponadto sformułowano hipotezy badawcze i wstępnie nakreślono przyjętą procedurę badawczą. Dodatkowo zawarto krótki opis obszaru badawczego dysertacji i zastosowanych w niej metod.

W rozdziale pierwszym, składającym się z pięciu punktów, przedstawiono cechy jakościowe informacji o zyskach. Omówiono w nim także cele przedsiębiorstw i wyjaśniono koncepcję zysków i metody ich pomiaru. Przedstawiono tu również i dokonano analizy definicji jakości zysków z różnych punktów widzenia, uwzględniając nadrzędne i ulepszające cechy jakościowe informacji finansowych w odniesieniu do koncepcji jakości zysków oraz dokonano przeglądu metod pomiaru jakości informacji o zyskach, koncentrując się na własnościach szeregów czasowych. Ponadto w rozdziale tym określono czynniki mające wpływ na jakość zysków na podstawie studium literaturowego wcześniejszych badań z tego obszaru.

W rozdziale drugim określono znaczenie systemu finansowego w Iraku dla rozwoju gospodarczego i opisano jego strukturę, na którą składają się banki oraz pozabankowe instytucje finansowe, takie jak Iracka Giełda Papierów Wartościowych (ISX), irackie firmy ubezpieczeniowe i inne instytucje finansowe. Przedstawiono tu również znaczenie systemu bankowego dla gospodarki irackiej i jego strukturę. Następnie omówiono zasady funkcjonowania finansów i bankowości islamskiej – zwłaszcza różnice między bankowością konwencjonalną i islamską – przedstawiając przy tym podstawową charakterystykę systemu bankowego w Iraku oraz czynniki wpływające na rozwój tego systemu. Ponadto zawarto szczegółowy opis struktury, rozwoju i cech charakterystycznych konwencjonalnych irackich banków komercyjnych.

Rozdział trzeci zawiera omówienie czynników środowiskowych wywierających wpływ na rachunkowość w Iraku, charakterystykę Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), strukturę Fundacji MSSF i Rady Międzynarodowych Standardów

Rachunkowości (RMSR), jak również korzyści z przyjęcia MSSF jako podstawy harmonizacji i standaryzacji dla użytkowników i autorów sprawozdań finansowych. Ponadto w rozdziale tym zawarto również krótką charakterystykę systemów rachunkowości w Iraku i główne cechy ujednoliconego systemu rachunkowości dla banków oraz stosowanych w nim mierników i sposobów prezentacji informacji. W rozdziale tym dokonano również analizy porównawczej zasad pomiaru najważniejszych rodzajów aktywów i pasywów banków poprzez określenie i omówienie różnic pomiędzy zasadami rachunkowości przyjętymi w Iraku odnoszącymi się do tych instrumentów finansowych a Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej.

W rozdziale czwartym omówiono zagadnienia dotyczące prezentacji i ujawnień w sprawozdaniach finansowych banków należących do próby badawczej oraz wpływu prezentacji i ujawniania na jakość zysków w szerokim ujęciu. Rozdział ten przedstawia także cel podjętych przez Autorkę badań, jak również opis danych i uzyskanych wyników. Aby osiągnąć ten cel, w rozdziale tym przeprowadzono analizę porównawczą i na jej podstawie dokonano oceny jakości informacji o zyskach w wybranych bankach. Rozdział ten jest kluczowy dla całej dysertacji, ponieważ zawiera szczegółowe wyniki analizy porównawczej sprawozdań finansowych wybranych banków w odniesieniu do MSSF. W rozdziale tym poruszono również kwestię uznawania poszczególnych pozycji i sposobu prezentacji informacji w rachunkach zysków i strat, bilansach oraz sprawozdaniach z przepływów pieniężnych, jak również ujawnień w notach do sprawozdań finansowych. Oceny sprawozdań finansowych dokonano na podstawie badania ankietowego. W rozdziale tym zawarto także wyniki analizy porównawczej i wnioski z niej płynące.

W rozdziale piątym dokonano pomiaru jakości zysków banków komercyjnych w Iraku – zmierzono jakość zysków sensu stricte i dokonano przeglądu zdolności progностycznej zysków i przepływów pieniężnych. Ponadto przedstawiono wpływ MSSF na jakość zysków w Iraku oraz omówiono wyniki przeprowadzonych badań. *Pierwszym celem* tego rozdziału jest ocena jakości zysków banków komercyjnych w Iraku poprzez dokonanie analizy zdolności progностycznej bieżących przepływów pieniężnych, zysków i rozliczeń memoriałowych do przewidywania wartości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku w Iraku jako gospodarce wschodzącej, co do tej pory nie było przedmiotem badań. *Drugim celem* tego rozdziału jest dokonanie pomiaru jakości zysków po ewentualnym dostosowaniu obowiązujących regulacji do MSSF. Badania te próbują odpowiedzieć na pytanie, czy zmniejszenie różnic między rachunkami zysków i strat sporządzanymi według zasad

obowiązujących w Iraku a wytycznymi MSSF przyczyni się do poprawy jakości informacji o zyskach banków komercyjnych w Iraku.

W dysertacji postawiono dwie główne hipotezy badawcze:

- **Pierwsza** hipoteza: Na podstawie próby badawczej, zyski stanowią lepszy prognostyk przyszłych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej banków w Iraku niż bieżące przepływy pieniężne.
- **Druga** hipoteza: Przyjęcie MSSF zwiększa wartość prognostyczną zysków, zwiększając tym samym jakość informacji o zyskach banków komercyjnych w Iraku

Metody badawcze

Autorka wykorzystwała dwie metody badawcze:

1. **Analiza treści** – badanie sprawozdań finansowych 15 banków w Iraku na przestrzeni 10 lat.

Pytania ankietowe do badania zostały sformułowane na podstawie porównania regulacji rachunkowości obowiązujących w Iraku z MSSF. W odniesieniu do pozycji, do których było to możliwe, autorka podjęła próbę oszacowania najbardziej prawdopodobnego wpływu wdrożenia MSSF na zysk netto. Próba badawcza nie jest duża, dlatego w celu uniknięcia subiektywnych ocen i szacunków przy obliczaniu potencjalnych skutków wdrożenia MSSF wykorzystano wyłącznie informacje zawarte w notach do sprawozdań finansowych.

Na potrzeby analizy treści sprawozdań finansowych oraz ich wpływu na jakość zysków wyróżniono dwa główne problemy:

- *Po pierwsze*, niedostosowanie do MSSF zasad uznawania i wyceny bilansowej niektórych pozycji w sprawozdaniach finansowych.
- *Po drugie*, niedostosowanie do MSSF w zakresie klasyfikacji, prezentacji i ujawniania informacji w sprawozdaniach finansowych.

Problemy uznawania i wyceny obejmują następujące zagadnienia:

- niezrealizowane zyski wskutek zastosowanych metod wyceny bilansowej inwestycji,
- odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji,
- odpisy z tytułu utraty wartości należności wątpliwych (niespłacone kredyty i zaliczki),
- obciążenia podatkowe,

- zagraniczne transakcje i operacje,
- uznawanie i prezentacja odsetek od niespłaconych należności.

Problemy klasyfikacji i prezentacji dotyczą:

- przychodów z odsetek i podobnych przychodów,
- kosztów odsetek i podobnych kosztów,
- przychodów i kosztów z tytułu opłat i prowizji,
- udziałów w zyskach (stratach) w jednostkach stowarzyszonych oraz współkontrolowanych, a także z tytułu różnic kursowych netto,
- prezentowania aktywów finansowych w bilansie w wartości brutto lub netto,
- metod prezentacji rachunku przepływów pieniężnych.

W odniesieniu do informacji ujawnianych w notach do sprawozdania finansowego badaniu poddano zagadnienia:

- ujawniania wartości godziwej inwestycji,
- ujawniania szczegółowych zasad ustalania odpisów aktualizujących należności wątpliwe według MSSF,
- ujawniania daty zapadalności aktywów finansowych i zobowiązań finansowych oraz stóp procentowych i stóp dyskontowych zgodnie z MSR 32 i MSSF 7,
- ujawniania informacji o gwarancjach lub zabezpieczeniach podjętych w celu uzyskania kredytu gotówkowego,
- ujawniania odpisów na odsetki od niezapłaconych zobowiązań,
- ujawniania szczegółowych zasad pomiaru odsetek od niezapłaconych należności.

2. Szacowanie jakości informacji o zyskach według modeli opracowanych przez Barth, Cram & Nelson (2001) i użytych przez Ebaid (2011). W badaniu wykorzystano modele predykcyjne do przewidywania przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej kolejnego roku.

Modele

$$CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{i,t} + u_{i,t} \quad (1)$$

$$CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t} + u_{i,t} \quad (2)$$

$$CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t} + \beta_2 ACCRUALS_{i,t} + u_{i,t} \quad (3)$$

gdzie:

- EARN = zysk netto po opodatkowaniu skorygowany o zyski/straty nadzwyczajne oraz wynik na działalności zaniechanej,

- CFO= przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej skorygowane o memoriałową część zysków/strat nadzwyczajnych oraz wyniku na działalności zaniechanej,
- ACCRUALS =rozliczenia memoriałowe= EARN – CFO,
- i, t oznaczają odpowiednio firmę i rok, podobnie jak czyni to Barth et al 2001.

Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej pochodzą bezpośrednio ze sprawozdań z przepływów pieniężnych, jeśli były dostępne. Ponieważ niektóre banki w pewnych latach nie ujmowały przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej jako odrębnej pozycji w swoich sprawozdaniach z przepływów pieniężnych, w takich przypadkach Autorka wyliczyła je samodzielnie na podstawie tych sprawozdań.

Zyski pochodzą z rachunków zysków i strat.

Wszystkie te zmienne są podzielone przez średni stan aktywów ogółem. Dane o aktywach ogółem pochodzą z bilansów.

Równania 1 i 2 służą do zbadania zdolności zysków i przepływów pieniężnych do przewidywania wielkości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w przyszłym okresie.

Równanie 3 pozwala na zbadanie, czy rozbieżność zysków na ich główne elementy poprawia zdolność progностyczną bieżących zysków do przewidywania przyszłych przepływów pieniężnych. Formuła ta przedstawia rozbieżność zysków na przepływy pieniężne i rozliczenia memoriałowe.

Pierwszy i drugi model predykcyjny to modele regresji dla danych przekrojowych, które wykorzystano do porównania zdolności progностycznych przepływów pieniężnych i zysków do przewidywania wartości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku. Trzeci model predykcyjny bada, czy rozbieżność zysków na przepływy pieniężne i główne pozycje rozliczeń memoriałowych przyczynia się do poprawy zdolności progностycznej zysków przy przewidywaniu wielkości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku. Dokonując obliczeń w tych modelach, Autorka wykorzystwała dane panelowe.

Modele te posłużyły do oceny jakości zysków banków komercyjnych w Iraku – przez porównanie zdolności progностycznych przepływów pieniężnych, zysków i rozliczeń memoriałowych przy przewidywaniu przepływów pieniężnych kolejnego roku. W rzeczywistości Irak jest interesującym przypadkiem, ponieważ rynek finansowy znajduje się dopiero na wczesnym etapie rozwoju, a spółki notowane na giełdzie papierów wartościowych nie ujawniają prognoz wyników finansowych. Zatem bardzo ważną kwestią jest wartość progностyczna zysków i przepływów pieniężnych.

Proces gromadzenia danych był dość nietypowy, ponieważ oficjalne bazy sprawozdań finansowych są niskiej jakości. Ani iracki rząd, ani bank centralny nie są zobowiązane do gromadzenia takich danych. Również banki nie ujawniają ich publicznie. Iracka giełda zaczęła publikować sprawozdania finansowe, ale nie wszystkie lata są ujawnione. Dane te są ponadto niekompletne i niejasne. W związku z tym, aby przeprowadzić badania, autorka była zmuszona osobiście pozyskać dane ze sprawozdań finansowych irackich banków.

Autorka zebrała sprawozdania finansowe 15 banków komercyjnych w Iraku z okresu 10 lat, wielokrotnie je odwiedzając. Banki nie zachowują sprawozdań finansowych z tak długiego okresu z powodu problemów, które nastąpiły tuż po wojnie. Autor spędził wiele czasu, aby dotrzeć do każdego banku, ponieważ większość ulic jest zamknięta ze względu na zapewnienie bezpieczeństwa w państwie. Wystąpiła wyjątkowa trudność w procesie gromadzenia danych, ponieważ stabilność kraju jest bardzo niska. Mimo to banki w Iraku są zobowiązane prowadzić rachunkowość, w tym sporządzać sprawozdania finansowe.

Wyniki i wnioski

Do realizacji celu pracy sformułowano pytania ankietowe, które zostały stworzone na podstawie porównania regulacji rachunkowości obowiązujących w Iraku z MSSF. Pytania były wykorzystywane do analizy treści sprawozdań finansowych. Wyniki analizy przedstawiono w tabeli 1, w której przedstawiono podsumowanie wszystkich punktów w zakresie dobrych i złych praktyk stosowanych w bankach.

Pytania dotyczyły następujących kwestii:

1. Przedstawienia prawidłowej kwoty skumulowanych odpisów aktualizujących wartość papierów wartościowych (tabela 4.8).
2. Uznawania i prezentacji niezrealizowanych odsetek (Tabela 4.10).
3. Uznawania odpisów z tytułu utraty wartości należności wątpliwych jako kosztów odejmowanych od zysku netto (Tabela 4.12).
4. Uznawania i prezentacji kosztów odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (Tabela 4.13).
5. Uznawania prawidłowych odpisów z tytułu utraty wartości niezapłaconych należności (Tabela 4.14).
6. Uznawania i prezentacji przychodów i kosztów z zagranicznych transakcji i operacji (Tabela 4.15).

7. Uznawania i prezentacji odsetek od niespłaconych należności (Tabela 4.16).
8. Prezentacji aktywów finansowych w bilansie w wartości brutto lub netto (Tabela 4.18).
9. Prezentacji sprawozdań z przepływów pieniężnych (Tabela 4.22).
10. Ujawnienia wartości rynkowej papierów wartościowych (Tabela 4.23).
11. Ujawnienia szczegółów zasad pomiaru odpisów z tytułu utraty wartości niespłaconych należności (Tabela 4.24).
12. Ujawnienia zabezpieczeń kredytów (Tabela 4.25)

Tabela 1. Ocena jakości informacji o zyskach mierzonej w liczbą odchyień od MSSF

Tabela	CBOI	BOB	IMEB	IBOI	NBOI	ICB	DESB	SCB	BB	EB	GCB	MB	UBOI	NB	UB
4.8	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	4	2	1	4	2
4.10	4	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
4.12	1	4	1	0	0	1	0	0	1	0	6	1	2	2	1
4.13	0	2	0	0	3	3	1	1	0	0	0	3	0	0	0
4.14	0	1	2	1	3	0	0	0	0	6	1	4	1	1	3
4.15	9	10	10	10	10	9	10	10	0	10	3	0	6	7	6
4.16	10	0	3	9	10	10	10	10	10	5	10	10	8	10	10
4.18	10	9	8	0	0	10	0	9	8	10	8	7	3	10	6
4.23	2	2	3	8	4	6	4	5	3	4	2	6	6	6	6
4.24	10	7	3	10	10	10	10	10	5	10	10	10	10	10	10
4.25	10	10	6	6	10	7	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Suma	-57	-55	-46	-54	-60	-66	-55	-60	-48	-68	-64	-63	-56	-70	-64
4.22	19	22	13	12	10	18	17	23	16	12	10	13	13	21	24
Całkowita liczba odchyień	-38	-33	-33	-42	-50	-48	-38	-37	-32	-56	-54	-50	-43	-49	-40

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie wyników tabeli 1 sporządzono ranking banków według jakości prezentowanych przez nie informacji o zyskach (tabela 2).

Tabela 2. Ranking banków według jakości prezentowanych informacji o zyskach

Nazwa banku	Łączna liczba punktów
Babylon Bank	-32
Bank of Baghdad	-33
Iraqi Middle East Bank	-33
Summer Commercial Bank	-37
Commercial Bank of Iraq	-38

Nazwa banku	Łączna liczba punktów
Dar El Salam Bank	-38
United Bank	-40
Investment Bank of Iraq	-42
Union Bank of Iraq	-43
IraqiCredit Bank	-48
North Bank	-49
National Bank of Iraq	-50
Mosul Bank	-50
Gulf Commercial Bank	-54
Economic Bank	-56

Zródło: opracowanie własne.

Dane w Tabeli 2 przedstawiają pozycję banku według całkowitej liczby stwierdzonych w nich odchyżeń od wzorca. Wartości te zostały obliczone w ostatnim wierszu tabeli 1.

Wyniki regresji

Jak już wspomniano, zgromadzenie tych danych umożliwia prezentację interesujących wyników. Wyniki te dowodzą wpływu czynnika środowiskowego na rachunkowość, a zwłaszcza na jakość informacji o zyskach w kraju wschodzącym. Te czynniki to: kultura, własność przedsiębiorstw, źródła finansowania, rozwój rynku kapitałowego, system polityczny, wzrost i rozwój gospodarczy, otwartość gospodarki, prywatyzacja oraz system prawny.

Tabela 3 (panel A) przedstawia podsumowanie statystyk dotyczących regresji przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku względem bieżących zysków (przed korektą). Tabela 3 (panel B) przedstawia podsumowanie statystyk dotyczących regresji przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku względem bieżących przepływów pieniężnych (przed korektą). Tabela 3 (panel C) przedstawia podsumowanie statystyk dotyczących regresji przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku względem bieżących przepływów pieniężnych i bieżących rozliczeń memoriałowych (przed korektą).

Tabela 3. Podsumowanie statystyk dotyczących regresji przyszłych przepływów pieniężnych na bieżące przepływy pieniężne, bieżących łącznych zysków i rozliczeń memoriałowych (przed korektą)

	Współczynnik	statystyka t	wartość p
Panel A: bieżące łączne zyski (Model 1): $CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{i,t} + u_{i,t}$			
Const	0.137916	3.4341	0.0008
Earn _{i,t}	0.295303	0.3273	0.7440
Panel B: bieżące przepływy pieniężne (Model 2): $CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t} + u_{i,t}$			
Const	0.132754	3.6955	0.0003
CFO _{i,t}	-0.219478	-2.4732	0.0148
Panel C: bieżące przepływy pieniężne i bieżące łączne rozliczenia memoriałowe (Model 3): $CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t} + \beta_2 ACCRUALS_{i,t} + u_{i,t}$			
Const	0.16533	4.0540	<0.0001
ACCRUALS _{i,t}	0.515911	0.5816	0.5619
CFO _{i,t}	0.291284	0.3300	0.7420

Tabela 3 przedstawia podsumowanie statystyk dotyczących regresji przepływów pieniężnych w następnym roku względem bieżących zysków, bieżących przepływów pieniężnych oraz bieżących przepływów pieniężnych i bieżących rozliczeń memoriałowych. Panel A pokazuje, że bieżące zyski nie są statystycznie istotnym prognostykiem przyszłych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej. Panel B pokazuje, że bieżące przepływy pieniężne z działalności operacyjnej są statystycznie istotnym prognostykiem przyszłych

przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej. Wartość objaśniająca przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej jest wyższa niż zysków; wynik ten sugeruje, że przepływy pieniężne z działalności operacyjnej mają lepszą zdolność prognostyczną do przewidywania wartości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w roku następnym niż ma to miejsce w przypadku zysków. Tym samym Autorka odrzuca pierwszą hipotezę badania, która mówi, że zyski mają większą zdolność prognostyczną do przewidywania wartości przyszłych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej niż przepływy pieniężne.

Panel C pokazuje wpływ rozbitcia zysków na składowe w postaci przepływów pieniężnych i rozliczeń memoriałowych na zdolność prognostyczną zysków do przewidywania wartości przyszłych przepływów pieniężnych. Owo rozbitcie zysków na przepływy pieniężne i rozliczenia memoriałowe nie zwiększa wartości objaśniającej zysków. Podsumowując, powyższe wyniki sugerują, że bieżące przepływy pieniężne z działalności operacyjnej mają większą zdolność prognostyczną niż bieżące zyski do prognozowania wartości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku w Iraku.

Uzyskane wyniki pokazują, że w specyficznym otoczeniu irackim założenia FASB 1978 i IASB 1989, mówiące, że zyski stanowią lepszy prognostyk przyszłych przepływów pieniężnych, nie sprawdzają się. Wyniki te nie są też spójne z wynikami, które uzyskano w niektórych wcześniejszych badaniach przeprowadzonych dla rynków rozwiniętych, takich jak Kim i Kross (2005), jednakże są zgodne z wynikami, jakie uzyskali Percy i Stokes (1992) dla rynku USA oraz Lorek i Willinger (2009). Podobne wyniki uzyskali też w swoich badaniach przeprowadzonych dla rynków rozwijających się: Seng (2000); Yan (2005) dla Hong Kongu; Al-Debi'e (2011) dla giełdy papierów wartościowych w Ammanie; Ahmmadi& Ahmadi (2012) dla giełdy papierów wartościowych w Teheranie; Jemâa, Toukabri&Jilani (2015) dla rynku tunezyjskiego; Efayena (2015) dla Nigerii. Uzyskane wyniki potwierdzają wyższość przepływów pieniężnych jako syntetycznego miernika dokonań firm w Iraku.

Wyniki te są spójne z sytuacją panującą w Iraku i odzwierciedlają wpływ czynnika braku stabilności na rachunkowość tego kraju. Wymuszona migracja Irakijczyków ze swoich domów do innych miast czy miejsc, będąca efektem działań wojennych, czy przenoszenie ludności, a nawet siedzib banków, w inne miejsca z uwagi na zamachy terrorystyczne, które prowadzą do śmierci ludzi i zniszczeń budynków, to tylko niektóre przypadki braku stabilizacji, które powodują, że ludzie preferują gotówkę od zysków. Zgodnie z tymi wynikami, zasada kasowa rachunkowości pozostaje bardzo ważna, zwłaszcza na rynkach wschodzących.

Wnioski płynące z badań przeprowadzonych przez Autorkę są odmienne od wniosków z badań przeprowadzonych wcześniej dla rynków rozwiniętych — Barth et. al. (2001); Dechow et

al. (1998). Uzyskane przez nich wyniki pokazują bowiem, że rozbitcie zysków na przepływy pieniężne i rozliczenia memoriałowe zwiększa zdolność prognostyczną modelu w porównaniu z takim, w którym zmienną objaśniającą są wyłącznie zyski – przy przewidywaniu przyszłych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej.

W celu dalszej oceny jakości zysków dokonano porównania zdolności prognostycznych przepływów pieniężnych, zysków i rozliczeń memoriałowych po dostosowaniu ich do MSSF. W miarę możliwości, autorka podjęła próbę oszacowania najbardziej prawdopodobnego wpływu wdrożenia MSSF na zysk netto. Z uwagi na szczupłą próbę badawczą, w celu uniknięcia subiektywnych ocen i szacunków, do obliczenia wpływu MSSF na wyniki finansowe wykorzystano wyłącznie informacje zawarte w notach do sprawozdań finansowych. Wyniki skorygowanego zysku netto zostały wykorzystane do oceny jakości zysków.

Przyjmuje się, że regulacje MSSF zapewniają wyższą jakość zysków niż większość krajowych standardów rachunkowości. Wyniki przeprowadzonych w rozprawie badań wskazują jednak, że przyjęcie MSSF w badanych bankach nie zwiększa zdolności prognostycznych zysków przy prognozowaniu przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w kolejnym roku, a tym samym i jakości zysków. Badanie pozwala ocenić jakość zysków przed i po przyjęciu MSSF w celu dostrzeżenia potencjalnego wpływu międzynarodowych standardów na jakość prezentowanych informacji o zyskach banków komercyjnych w Iraku (Tabela 4).

Tabela 4. Wpływ przyjęcia MSSF na zysk netto badanych banków (średnia z okresu badawczego; mln IQD)

Nazwa banku	Zysk przed korektą	Zysk po korekcie	Wartość korekty
CBOI	26,039	25,541	498
BOB	185,485	148,472	37,013
IMEB	101,193	93,349	7,844
IBOI	34,956	25,881	9,075
NBOI	39,759	20,697	19,062
ICB	117,899	90,875	27,024
DESB	62,141	52,746	9,395
SCB	1,018	-842	1,860
BB	37,151	34,126	3,025
EB	63,757	35,075	28,682
GCB	136,303	109,893	26,410
MB	116,178	93,689	22,489
UBOI	22,739	16,209	6,530
NB	222,089	175,242	46,847
UB	160,466	130,869	29,597

Zródło: opracowanie własne

Jak już wspomniano, zgromadzenie tych danych umożliwia prezentację interesujących wyników. Wyniki te dowodzą wpływu czynnika środowiskowego na rachunkowość, a zwłaszcza

na jakość informacji o zyskach w kraju wschodzącym. Te czynniki to: kultura, własność przedsiębiorstw, źródła finansowania, rozwój rynku kapitałowego, system polityczny, wzrost i rozwój gospodarczy, otwartość gospodarki, prywatyzacja oraz system prawny.

Tabela 5 przedstawia podsumowanie statystyk dotyczących regresji przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w następnym roku względem bieżących zysków (po korekcie).

Tabela 5. Podsumowanie statystyk dotyczących regresji przyszłych przepływów pieniężnych na bieżące przepływy pieniężne, bieżących łącznych zysków i rozliczeń memoriałowych (po korekcie)

Panel A: bieżące łączne zyski (Model 1):: $CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{i,t} + u_{i,t}$			
	Współczynnik	statystyka t	wartość p
Const.	0.132754	3.6955	0.0003
$EARN_{i,t}$	0.491461	0.6040	0.5470
Panel C: bieżące przepływy pieniężne i bieżące łączne rozliczenia memoriałowe (Model 3): $CFO_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t} + \beta_2 ACCRUALS_{i,t} + u_{i,t}$			
Const	0.161741	4.3808	<0.0001
$CFO_{i,t}$	0.471096	0.5921	0.5549
$ACCRUALS_{i,t}$	0.698502	0.8734	0.3842

Na podstawie podsumowania zawartego w Tabeli 3 (Panel A, Panel C) oraz Tabeli 5 (Panel A, Panel C) Autorka może wyciągnąć wniosek, że przyjęcie MSSF w bankach należących do próby badawczej nie poprawia zdolności progностycznej zysków do przewidywania wartości przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w roku następnym. Wyniki te nie znajdują potwierdzenia w ostatnio przeprowadzonych badaniach dla gospodarek rozwijających się: Outa (2011) dla Kenii; Lin et al. (2012) dla Tajwanu; Qu et al. (2012) dla chińskiej giełdy papierów wartościowych; Tanko (2012) dla banków nigeryjskich; Ugbede (2013) dla banków nigeryjskich; Ismail et al. (2013) dla rynku malezyjskiego; BilgiciCemal (2013) dla giełdy tureckiej; Chebaane i Othman (2014) dla Afryki; Mousai AbdelMohesen (2014) dla krajów Rady Współpracy Zatoki Perskiej.

Wyniki te mogą pokazywać wpływ czynników środowiskowych na jakość zysków i są zgodne z wynikami wcześniejszych badań. Ball et al. (2000, 2003); Leuz et al. (2003); Burgstahler et al. (2006); Bushman i Piotroski (2006); Daske et al. (2008) wykazali, że praktyka sporządzania raportów finansowych przy danym zbiorze standardów pozostaje pod ogromnym wpływem funkcjonującego systemu motywacyjnego dla menedżerów odpowiedzialnych za przygotowanie sprawozdań finansowych. Autorzy badań twierdzą, że przyjęcie MSSF jako standardów opartych na zasadach wymaga subiektywizmu i zostawia menedżerom duży zakres uznaniowości. Wykorzystanie prawa do dokonywania wyboru będzie z dużym prawdopodobieństwem zależało od systemu zachęt wiążących się z opracowywaniem raportów, który to system kształtuje się pod wpływem struktury instytucjonalnej kraju, w którym firmy mają swoją siedzibę, obejmującej system prawny danego kraju, regulacje prawne w zakresie papierów wartościowych, politykę gospodarczą, różne siły rynkowe oraz prawo podatkowe.

Leuz et al. (2003) zauważyli, że kraje o słabej ochronie inwestora w większym stopniu angażują się w zarządzanie zyskami. Ball et al. (2003) postulują, że w otoczeniu o niskim stopniu uregulowania przeciętny poziom jakości sprawozdań finansowych pozostaje zazwyczaj pod większym wpływem systemu motywacyjnego dla menedżerów niż mocy standardów w zakresie sprawozdawczości finansowej obowiązujących w danym kraju. Przyjęcie wysokiej jakości standardów rachunkowości nie powoduje korzyści dla użytkowników informacji finansowej, jeśli menedżerowie nie stosują się do nowych standardów, co z kolei może wymagać surowego systemu ich egzekwowania. Daske et al. (2008) zauważyli, że korzyści z przyjęcia MSSF na rynku kapitałowym pojawiają się jedynie na rynkach, na których panuje surowy system egzekwowania standardów, i na rynkach, na których otoczenie instytucjonalne skłania do zachowania transparentności.

Jak zauważono wcześniej, wyjątkowy proces zbierania danych do badania przełożył się na bardziej interesujące wyniki. Wyniki te mogą pokazywać wpływ owego szczególnego czynnika środowiskowego na rachunkowość gospodarki wschodzącej. Odzwierciedlają one wpływ czynników środowiskowych na rachunkowość jako taką, w szczególności zaś na jakość zysków. W Iraku takim czynnikiem o większym znaczeniu jest kultura. Pozostałe czynniki środowiskowe są mniej istotne z uwagi na znaczący brak stabilizacji i sytuację zagrożenia życia. Poczucie bezpieczeństwa jest bowiem jedną z podstawowych potrzeb ludzkich. Tym samym sytuacja w Iraku może w dużej mierze tłumaczyć obserwowane w tym kraju zjawiska kolektywizmu i unikania niepewności. Kolektywizm i unikanie niepewności z kolei są odwrotnie skorelowane z profesjonalizmem. Zawód księgowego wywiera wpływ na systemy rachunkowości. Tam, gdzie

zawód ten jest bardziej rozwinięty, publiczne systemy rachunkowości będą bardziej rozwinięte i subiektywne, a nie scentralizowane.

Rachunkowość w Iraku charakteryzuje się konserwatywnością i poufnością wynikającymi z braku stabilności. Obie te cechy prowadzą do ostrożnego podejścia do sporządzania sprawozdań finansowych przedsiębiorstw. Poufność wpisuje się w wymiar unikania niepewności. Stąd też w Iraku przestrzega się poufności w celu unikania konfliktów i zapewnienia bezpieczeństwa. Poufność jest także związana z dystansem do władzy. Społeczeństwa o dużym dystansie do władzy często charakteryzują się ograniczeniami mającymi na celu ochronę informacji.

Rachunkowość w Iraku opiera się na zasadzie poufności także w celu utrzymania nierówności władzy. Co więcej, poufność ta jest spójna ze zjawiskiem kolektywizmu. Odnosi się on do dbania o interesy stron w samej firmie, ignorując interesy grup spoza firmy. Stąd też w rachunkowości w Iraku przyjmuje się zasadę poufności w celu dbania o wewnętrzne interesy firmy. Na podstawie tej charakterystyki czynników środowiskowych można wywnioskować, że samo przyjęcie MSSF nie poprawi standardów rachunkowości, ani też jakości zysków banków komercyjnych w Iraku, ponieważ poufność negatywnie odbija się na jakości zysków.

Oprócz wymiaru kulturowego, istnieją jeszcze inne czynniki środowiskowe, które mają wpływ na rachunkowość w Iraku. Należą do nich:

- Autokracja i centralne planowanie, które doprowadziły do ujednoczenia systemów rachunkowości; poziom ujawnianych informacji oraz praktyki sprawozdawcze są na niskim poziomie. Rachunkowość w Iraku różni się zatem od rachunkowości krajów zachodnich, która jest bardziej złożona i wiąże się z większym zakresem ujawnianych informacji oraz wyższym poziomem praktyk dotyczących sprawozdawczości.
- Własność przedsiębiorstw – sektor prywatny w Iraku zdominowany jest przez firmy rodzinne, co prowadzi do niewielkiej odpowiedzialności publicznej, a informacje sektora prywatnego ujawniane są w niewielkim stopniu. Również rynek kapitałowy w Iraku jest dość młody i ciągle rozwija się tak pod względem liczby notowanych spółek, jak i liczby akcji w obrocie giełdowym.
- Gospodarki wschodzące, do których zaliczyć można także Irak, wypadają gorzej od rynków rozwiniętych pod względem stopnia uregulowania otoczenia. Brak jest skutecznych mechanizmów regulacyjnych, które nakładałyby kary na firmy audytorskie niestosujące się do MSSF. Wcześniejsze badania, takie jak Dahawy et al. (2002), analizujące praktyki sprawozdawczości finansowej firm notowanych na giełdzie egipskiej, wykazały, że normą jest niestosowanie się do MSSF. Ogólny wniosek jest taki,

że w Egipcie obowiązują standardy rachunkowości (MSSF), które powszechnie uznaje się za dowód wysokiej jakości, jednakże struktury instytucjonalne obowiązujące w tym kraju zachęcają do sporządzania sprawozdań finansowych niskiej jakości. Stąd też istnieją powody do sceptycyzmu co do jakości zysków jako miary dokonań firm egipskich pomimo obowiązkowego stosowania MSSF. Szczególnie zaś kategoria zysków, która podlega znaczącej manipulacji, wydaje się być niezadowolającą miarą dokonań, a co za tym idzie – także słabym prognostykiem przyszłych przepływów pieniężnych.

- Irak nie jest gospodarką otwartą, a zawód księgowy nie jest jeszcze dobrze ugruntowany. Otoczenie inwestycyjne zaś nie jest atrakcyjne dla inwestorów zagranicznych. Oznacza to, że nie ma zapotrzebowania na dobre ramy regulacyjne sprawozdawczości finansowej, które zapewniłyby porównywalność sporządzanych sprawozdań. Z tego natomiast wynika dążenie do poufności informacji. W Iraku jako kraju prawa kodeksowego obowiązuje kodeks handlowy, co oznacza, że otoczenie prawne w Iraku wywiera większy wpływ na rachunkowość niż czyni to zawód księgowy.
- W istocie Irak jest krajem prawa kodeksowego, w którym standardy rachunkowości są ustanowione i egzekwowane przez rząd, system finansowy pozostaje zdominowany przez banki, przy czym niewielka liczba banków zapewnia większość finansowania dla przedsiębiorstw, istnieje słaby poziom ochrony inwestora, a wysoki stopień zgodności między sprawozdawczością finansową i podatkową. Te cechy krajów o prawie kodeksowym stanowią zachętę do sporządzania informacji księgowych o niskiej jakości, w szczególności dotyczy to jakości zysków.

Wyniki badania wskazują, że bieżące przepływy pieniężne mają lepszą wartość prognostyczną niż bieżące zyski przy przewidywaniu przepływów pieniężnych kolejnego roku. Wyniki są spójne z oceną sytuacji w Iraku i odzwierciedlają wpływ czynnika niestabilności na rachunkowość w Iraku. Niestabilność powoduje preferencję dla gotówki ponad zyski księgowe. Rezultaty badania dowodzą, że rachunkowość kasowa jest nadal ważna, zwłaszcza na rynkach wschodzących.

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że przyjęcie MSSF nie prowadzi wprost do poprawy jakości informacji o zyskach. Poprawa jest uwarunkowana cechami środowiska funkcjonowania systemu rachunkowości. Tak więc zastosowanie MSSF może być dobrą propozycją na rynkach rozwiniętych i na niektórych rynkach wschodzących o stabilnym środowisku. W takich sytuacjach MSSF może pozytywnie wpłynąć na poprawę jakości

informacji o zyskach. Jednak na niektórych rynkach, takich jak Irak, przyjęcie MSSF nie poprawi jakości informacji o zyskach. Również konserwatywna rachunkowość nie zawsze pozwala osiągnąć ten cel. Kontynuacja praktyki konserwatyzmu może zmniejszyć prognozowalność przepływów pieniężnych, a tym samym jakość zysków, ponieważ powoduje narastanie ukrytych rezerw, które mogą zwiększać przyszłe zyski w sytuacjach kryzysowych (Sen 2005).